

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto II.

Ljubljana, dne 9. oktobra 1936.

Štev. 2-3

Manom kralja Mirotvorca

*Dve leti že, odkar Usoda slepa
v Marseju, mestu mračnega spomina,
ni zavrnila vražjega naklepa
in ne odbila gnusnega zločina*

*Če noč telo je Tvoje zagrnila,
pa duša Tvoja — zvezda v našem
svodu —
nikoli se ne bo nam utrnila.*

*Dve leti zre v skrbeh že domovina
razmah rastoči tujega pohlepa.
Odkar ni Tebe več pri nas, očina
iztežka lastnih se pijavk otepa.*

*Vodnica vedno našemu bo rodu.
Ti sveti prapor boš na našem brodu,
ko zoper nas se dvigne tuja sila.*

Anton Debeljak

Presunljiva vest, ki je pred dvema letoma kot blisk preletela ves svet in prinesla nam, Jugoslovenom, neizrekljivo tugo in žalost, je bila ena največjih nesreč, ki jih je moral prestati jugoslovanski narod.

9. oktober 1934 . . . dan, ki se ga ne da pozabiti nikoli, ki se ga pozabiti nikoli ne sme.

Marseille . . . mesto v Franciji, staro пристanišče, kjer je pod kroglo zavratačnega plačanega morilca izdihnil svojo dušo največji in najboljši sin naše domovine — kralj Aleksander I.

Padali in umirali so junaki za svobodo domovine. Dajali so svoja življenja na njen oltar: da bo srečna, zadovoljna, močna. Borili so se in odhajali v večnost: za njimi je ostal spomin.

Tudi On je bil borec, vojak, junak in skrben oče nas vseh. Ni se strašil dela, ne naporov. Z veseljem je delal in se boril: za mir, za pravico, za svojo Jugoslavijo. Delal je, trpel je in — padel. Spomin bo ostal za njim, živ in svareč: Čuvajte Jugoslavijo! Gradite dalje od mene započeto stavbo! Ne klonite; kvišku bratje! Narod vas kliče, Jugoslavija vas pričakuje!

Onemela so srca: ostra bolečina je rezala prsa in skelela do obupa. Narod je plakal. Toda ostal je miren. Moral je ostati miren; to je zahtevala Jugoslavija.

Kralj se je vračal v domovino. Po isti poti, po kateri je teden dni preje hitel iz ljubezni do Jugoslavije, se je vračal v svoje zadnje počivališče.

Oplenac! Zadnji dom našega Blagopokojnega Vladarja. Tam počivajo kosti naših slavnih Karađorđeviću, naših borcev, naših junakov. Oplenac — svetišče vseh Jugoslovenov . . .

Toda narod ni dolgo tarnal. Prekaljen v borbi, stoletni borbi za čast in svobodo, se je odvadil dolgega tugovanja. Mrk, toda z voljo do dela, do uspehov, je dvignil svojo glavo. Visoko jo je dvignil.

Življenje je zaplalo. Narod je razumel oporoko svojega Kralja. Volja in sila sta si podali roke, da skupaj korakata do uspehov. Utrip življenja je prerodil vse.

Če je še danes kdo, ki se ni odzval pozivu Viteškega Kralja, z nami mora! Na delo, težko delo za narod, državo, kralja — mladega našega Sokoliča Petra II.!

CETINJE - MARSEILLE

Devetega oktobra tisoč devetsto trideset četrtega leta je bil ubit jugoslovanski kralj. Padla je nova krvava žrtev — Jugoslaviji na oltar.

Temne sile, ki hočejo onemogočiti vsako intenzivno delo za konsolidacijo Jugoslavije, so vedele, da je delo našega velikega kralja nezrušljivo.

Morale so uničiti njegovo življenje, ker niso mogle njegovega dela.

Kraljeva smrt nas je zbudila iz spanja na lavorikah zmage. Naložila nam je krvavo dolžnost:

čuvati njegovo delo ter ga nadaljevati — Jugoslavijo notranje urediti, učvrstiti ter obdržati mir na Balkanu in v Evropi.

Ko pregledujemo v drobcih njegovo življenje in delo, moramo vedeti sledeče:

zgodovine Jugoslavije in življenjepisa Viteškega Kralja ne moremo obravnavati ločeno,

če nočemo prelomiti z zgodovinsko točnostjo.

Viteškega kralja je že v zgodnji mladosti pograbilo življenje z vso resnostjo in ga potegnilo v svoj burni vrtinec. Nj vžival mirnih let prestolonasledništva, kakor drugi principi vladarskih rodbin.

Rodil se je dne 17. decembra 1888. na Cetinju kot sin tedanjega kneza Petra Karadjordjevića in njegove soproge Ljubice Zorke, hčerke črnogorskega kralja Nikole.

Prvi in najboljši njegov učitelj je bil njegov oče sam,

ki je že v rani mladosti svojemu sinu vcepil globoko in resno pojmovanje življenja in teženj svojega naroda. Kot mlad deček je šel Aleksander v Petrograd na dvor ruskega carja. Iz teh časov nam pripoveduje profesor Pavlović, njegov stari vzgojitelj naslednje:

«Sedeli smo pri princu Aleksandru v prijetni družbi. Sprožilo se je vprašanje naloge in misije Srbije. S tovarišem sva poudarjala, da moramo odrešiti Bosno in Hercegovino, odrešiti srbsko Preko in jih združiti s Črno goro v močni državi. Tedaj je mladi prestolonaslednik ogorčen dostavil:

«In Hrvati, Slovenci? Vsi se moramo združiti v močno državo!»

In naju je bilo pred mladeničem sram.

Kasneje je živel Aleksander s svojim očetom v izgnanstvu v Ženevi. Tam si je ustvaril tako globoko podlago v temeljitem študiju, da se je pozneje vsak državnik čudil njegovi svetovni izobrazbi in globokem poznavanju političnih in življenjskih razmer po svetu.

Prav posebno se je poglobil v probleme jugoslovenskih plemen.

Svoje obzorje je širil s potovanji v vsa kulturna središča Evrope.

Ko je po smrti zadnjega Obrenovića narod pozval na prestol Petra Karadjordjevića, se je z očetom vrnil v domovino kot petnajstletni mladenič tudi princ Aleksander. V Beogradu je nadaljeval študije, v katere je

pritegnil zlasti vojaške vede.

Dne 27. marca 1909. je postal kraljevič Aleksander prestolonaslednik, ker se je njegov starejši brat odrekel pravici do prestola. Sedaj se je pričelo njegovo delo. Čez tri leta je izbruhnila kot uvod v svetovni požar balkanska vojna. Mladi prstolonaslednik je

kot komandant I. armade s svojimi polki izvojeval zgodovinsko zmago pri Kumonovu in zadal pri Bitolju poslednji udarec turški vojski.

13. oktobra 1912. je zmagoslavno vkorakal v Skoplje. V srbsko-bolgarski vojni I. 1913. je bil prav kralj Aleksander odločil zmago, ko je zavzel bolgarske pozicije pri Drenku in Rajčanskem Ridu.

12. junija 1914. je bil imenovan zaradi bolehnosti kralja Petra za regenta in vršilca kraljevske oblasti.

Svet so zajeli prvi plameni svetovne katastrofe. Regent Aleksander se je boril na čelu svoje vojske in

njegovo osebno junaštvo na fronti je postalo v vsej Evropi legendarno.

Kri Karadjordja v njem se ni zatajila. S svojim narodom sta delila kralj Peter in regent Aleksander mučeniško pot čez Albanske gore.

S silno energijo, s pogumom in vedno svežo čilostjo je prenašal Aleksander napore vladarja in vojskovodje. Sledil je prodor Solunske fronte in osvobodena domovina je sprejela svojega kralja z burnim navdušenjem.

1. december 1918. je s proklamacijo ujedinjenja Jugoslavije izpolnil ideal stoletnih jugoslovenskih stremljenj. Narod je pozdravil svojega kralja, junaka-triumfatorja.

Viteški kralj se je sedaj ves posvetil **konsolidaciji jugoslovenske države.**

16. avgusta 1921. je tudi formalno postal kralj. Časi so bili težki, boriti se je moral z notranjimi in zunanji sovražniki ter krotiti strankarsko razbrdanost. Dne 6. januarja 1929. je presekjal gordjski voz strankarskih strasti in postavil

temeljni kamen novi dobi jugoslovenske zgodovine.

6. septembra 1923. se je rodil v zakonu z romunsko princeso Marijo prestolonaslednik, kraljevič Peter, 9. januarja 1928. drugi sin, kraljevič Tomislav in 28. junija 1929. tretji, kraljevič Andrej.

Vsi ugledni državniki Evrope so cenili vladarske, državniške in človeške vrline Blagopokojnega kralja. Znani češki državnik in narodni delavec Vaclav Klobuček je nekoč dejal:

«Nj se treba batiti za Jugoslavijo, dokler ima takega kralja. Vsa Evropa lahko jugoslovenske zavida.»

Če bi hoteli opisati vse življenje in delo Blagopokojnega kralja, bi napisali stotine in stotine strani. Moramo se zadovoljiti z drobcem.

Najvažnejši del njegovega delovanja je **delo za obdržanje in učvrščanje miru na Balkanu in v Evropi.**

Bil je eden največjih delavcev za mir in blagostanje Evrope. Spomnimo se

Male Antante

in njegovega osebnega dela — balkanskega sporazuma, v katerem manjka le še Bolgarija. Vendar je v medsebojnih obiskih z bolgarskim kraljem in študiranjem skupnih problemov jugoslovenskega in bolgarskega naroda utrl pot

bolgarsko-jugoslovenskemu sodelovanju.

Razumel je, da je poleg Porenja, revizionizma in sovjetske invazije najnevarnejše žarišče vojne Balkan; tisti Balkan, ki je bil vedno žrtev tujih stremljenj duhovnih in posvetnih vlad, klavnica

tujih interesov. S spretno diplomacijo se mu je posrečilo razbiti železni obroč, ki se je sklepal okrog Jugoslavije in

vcepiti balkanskim narodom zavest skupnosti.

Posređoval je tudi v nemško-francoskem sporu in bil je pripravljen kavalirsko ponuditi roko v spravo Italiji. Vendar krona njegovega dela je in ostane ustvarjanje

balkanskega sporazuma,

ki je še danes podlaga miru Balkana in s tem Evrope. Tudi sovražniki Blagopokojnega kralja priznavajo vrednost in veličino njegovega dela. To delo ni bilo lahko. V svesti si svoje zgodovinske odgovornosti in navdahnjen z idejami velikih balkanskih duhov od Ristića, Stambolijskega do Venizelosa, je utrdil nesrečnemu Balkanu doktrino, kakršno je postavil Monroe za Ameriko:

Balkan balkanskim narodom

Gazi Mustafa Kemal-paša, genijalni turški državnik, je vznihčen izjavil:

«Ideal miru in mednarodne vzajemnosti se ima mnogo zahvaliti njegovemu delu za mir in sodelovanje na Balkanu.»

Spomnimo se ob tej priliki še kraljevega **sporočila mladini,**

ko mu je zagrebška omladina pred petimi leti priredila ob njegovem bivanju v Zagrebu močnejše manifestacije na Markovem trgu. Med svojim toplim nagovorom je med drugim dejal:

«Na ta stari zgodovinski trg, ki je bil priča tako velikih in važnih dogodkov v naši narodni zgodovini, ste prišli vi, omladinci, vera in nada naroda, da tako veličastno izrazite svojemu kralju in preko njega vsej Jugoslaviji svojo zvestobo in vdanost.

Tudi jaz želim, da vam s tega mesta potrdim svojo neomašno vero v veliko bodočnost naše domovine in v misijo njene mladine. Danes, ko med kraljem in narodom ni posrednikov, ki so sejal mržnjo in ubijali vero v boljšo bodočnost ter se pregrešili zoper narod, danes lahko poln zaupanja v vas v imenu vse naše Jugoslavije objavim vsem in vsakomur, prijatelju in neprijatelju: da smo eno, da smo odločeni do kraja, do zadnje kaplje krvi braniti edinstvo in svobodo našega naroda. Nihče naj se ne prevari in ne dvomi v te moje besede! Meni so ti vaši pozdravi tem dražji, ker je mladina naša nada in naša bodočnost, med prvimi razumela mojo namero: da pozabimo vse, kar nas je v prošlosti ločilo in da se vsi postavimo v službo velike zaobljube čuvati in jačati našo veliko in milo domovino Jugoslavijo.»

In ko potuje v Francijo v svoji veliki misiji pomirjenja Evrope:

Marsej — 9. oktober

Serija strelav iz parabeluma...

Sklonili smo glave in se zamislili.

Stoletne borbe,

Kri junakov,

Trupla borcev,

Žrtve najboljših sinov:

JUGOSLAVIJA...

IZ ŽIVLJENJA KRALJA JUNAKA

Zadnji, ki zapuša domovino

Sovražnik je zasedel Srbijo in srbska armada je bežala preko Albanskih gora k morju. Bili so težki in obupni dnevi in mnogo vojakov je umrlo od strašnega mraza, glada in napora. Z njimi je bil v navadni oficirski uniformi tudi tedanji prestolonaslednik Aleksander. Poleg duševnih muk in telesnega trpljenja ga je zgrabila tudi bolezen. Nastopili so najtežji dnevi. Domovino je prepustil sovražniku, gledal je tragedijo svojega naroda, ne da bi mu mogel pomagati, gledal je starega očeta kralja kot brezdomnega begunca: bili so dnevi vsesplošnega obupavanja in prav v teh dneh je Aleksander pokazal vso veličino svoje duše. V hipih občega poloma, v hipih, ko je vsak mislil le na lastno rešitev, je mislil Aleksander le na druge. Privlekel se je do Leša, kjer so civilisti in vojaki kar cepali mrtvi od glada in epidemij. Sele pred par dnevi se je bil Aleksander z mukami dvignil z bolniške postelje, ko je prestal operacijo. Sedaj pa je gledal s svojimi vojaki na morje ali prihajajo že rešilni brodovi, ki so jih obljubile zavezniške sile. A ladij ni bilo. Trume beguncev: ženske, možje, starci, starke in nedorasla mladina, vojaki in častniki, izčrpani v gigantski borbi, vsi v ranah in raztrganih oblekah, so obupno blodili z očmi preko sivega morja in pričakovali, da se od nekod morda le pojavi ladja, ki jih sprejme in reši nečuvanih muk. Toda namesto ladij so priletela nadnje sovražna letala in sejala bombe in smrt. Regent Aleksander je stal med častniki in vojaki ter s kukalom gledal po morju. «Pridejo! Morajo priti!» je edjal vedno znova.

Hipoma se je na obzorju pojavila torpedovka. Vsi so vzkliknili od radosti. Kmalu je pritekel dežurni oficir po prestolonaslednika in mu ves srečen dejal:

«Visočanstvo, komandant torpedovke Vas moli, da izvolite uči!»

Prestolonaslednik pa je odgovoril:

«Molim, a gde su lađe za prevoz naše vojske i naroda?»

«Ja imam nalog, da ukrcam jedino Vaše Visočanstvo. Raspoloživog brodovlja sada još nema,» je odgovoril dežurni.

Okoli razpokanih in bledih usten prestolonaslednika je zaigral grenak nasmeh. Z rezkim glasom je dejal:

«Kaži komandantu: kad i poslednji vojnik i begunac budu ukrcani, onda će doći red i na mene— onda ću i ja krenuti! Razumite: ja ću biti poslednji, koji napušta otadžbinu!»

In torpedovka je morala odpluti brez prestolonaslednika klicat rešilno brodovje....

Jugoslovenska misija srbske vojske

Kakor ime kralja Petra, tako je tudi ime Viteškega kralja Aleksandra v najtesnejši zvezi z našim Ujedinjenjem in našo svobodo. Kralj Aleksander je med svetovno vojno stalno vpletal v svoja vojna povelja in proglase misel jugoslovenskega, t. j. popolnega ujedinjenja Jugoslavije od Celovca do Djevdjelije. Aleksandrovo jugoslovensko prepričanje je bilo tako silno, da je odbil po vrsti vse mirovne ponudbe, s katerimi so hotele centralne sile iztrgati Srbijo iz jugoslovenske edinosti. Srbiji so ponujali najrazličnejše koncesije, da sklene mir, kakor so si ga želele Avstrija, Nemčija in Madžarska. Tako se je tudi ponesrečil poskus rumunskega ministra Marghilomanu-a, ki je po nalogu Avstrije ponudil tedanjemu regentu Aleksandru separatni mir: «Avstrija Vam ponuja Bosno in Hercegovino ter široke koncesije v Albaniji!» Regent

Oplencu

Kad pomislim Oplenac na te,
Gorka žalost me obuze,
Srce mi zadržée bolno
I u oko kanu suze.

U tebi sniva vječni sanak
Mnogo naših velikana,
Karadjordjevića slavni,
Proih buditelja iz tamnih dana.

Nedažno su u tebi pjevali
Viteškome Kralju posmrtno opjelo,
A njegova nam duša kliče iz visine:
«Stojte na braniku, čuvajte mi djelo!»

Dakle braća, čuvajmo amanet,
Bud' mo MU dostojni Potomci,
Svijet nek' vidi, da smo i mi,
Kad ustreba na megdanu momci.

Trobojski.

Aleksander pa je odgovoril: «Ne podpišemo nikakega separatnega miru; ako mislite, da se moramo izneveriti svojim dolžnostim, poizkusite nadaljevati pogajanja!» Na vse mirovne ponudbe je odgovarjal Aleksander, da nikdar ne izda zaveznikov, in da hoče uresničiti vse visoke ideale, za katere se bori junaška srbska vojska.

Kralj kupuje jagode

Dne 13. junija 1922. popoldne se je pripeljal naš kralj z Bleda v Ljubljano ter je došel na Tržaško cesto. Tam je opazil dečka, ki je prodajal v košarici rdeče jagode. Stopil je z avtomobila in vprašal malega dečka, ali mu proda jagode. Deček je pritrtil. Kralj mu je izročil bankovec za sto dinarjev, vzel košarico in se hotel vrniti v avtomobil. Deček je stal z bankovcem v roki, debelo gledal za kraljem ter začel glasno jokati. V tistem hipu je prišel mimo neki gospod, ki je vprašal dečka, čemu joka. Da mu mora vendar gospod vrniti košarico, ker je kupil le jagode. Če košarice ne prinese domov, bo tepen, je tarnal deček. Gospod je dečku dopovedoval, da je dobil vendar sto dinarjev, toda ta se ni dal potolažiti. Kralj se je vrnil in vprašal gospoda, zakaj dečko tako plaka. Ko mu je gospod razložil, se je kralj nasmehal, poiskal v avtomobilu polo belega papirja, stresel nanj jagode ter vrnil dečku canjico. Ali je bil dečko doma vendarle tepen, nam ni znano.

Viteški kralj in kmetica

«Brodске Novine» so prinesle sledečo zgodbo: Kmetica Marija Repač iz Martinske vasi pri Sisku je izprosila avdijenco pri kralju Aleksandru. Avdijenco opisuje preprosta ženica takole:

«Ko sem prišla v sprejemno sobo, kjer so bili sami visoki gospodje, sem čakala na kralja. S hitrim korakom je stopil v dvorano in pristopil k meni ter mi rekel: 'Želeli ste govoriti z menoj.' Pozdravila sem ga in mu predala pleteno košarico, okrašeno z rožmarinom in jugoslovensko trobojnico. Kralj je prijazno sprejel moje darilo, ukazal mi je sestiti in rekel, naj mu povem vse, kar imam na srcu. Prosila sem ga za svojega bolnega brata, ki je sedaj pri vojaki. Kralj se je zanimal za moje domače razmere, za prilike, v katerih živi naš seljak in me je končno vprašal: 'Zakaj me vaši ljudje nimajo radi?' Tedaj me je premagalo, da sem zaplakala. Ljubeznivo me je dvignil in naročil adjutantmu, naj si dobro zabeleži moj naslov, ime mojega brata in je obljubil, da mi bo pomagal.»

Viteški kralj je pomagal vsej njeni rodbini, poslal je brata domov na kmetijo, kmetici pa malo košarico iz zlata in srebra: umetniško zlatarsko delo.

Kralj — zadovoljni gost kmečke hiše

Ko sta se kralj in kraljica peljala proti Golniku, sta z avtomobilom zavozila na napačno pot ter prišla pred kmečko hišo Uršičevo. Stari Uršič je baš nekaj delal na dvorišču, ko vstopi kralj in ga vpraša, ako bi lahko dobil kaj za pod zob. Kraljeva dvojica je dobila surovega masla, mleka in klobas. Kralj je mislil, da je v gostilni. Ker pa kmet, ki seve ni poznal svojih gostov, ni hotel vzeti denarja, ga je kralj povabil v avtomobil. Pri prvi gostilni v dolini je kmet opozoril kralja, kje je dobro vino ter naročil liter cvička. Na vsak način je hotel kmet plačati, češ, voznik, ki vozi zastonj, ne sme imeti še stroškov. Kralj je natihoma poravnal račun, kmetu pa skrivaj potisnil v žep tisoč dinarjev in list z imenom Aleksander. Kmet je doma navdušeno pripovedoval o prijaznem gospodu in njegovi soprogi. Ko pa je slučajno segel v žep in izvlekel bankovec s kraljevim lističem, je vsa družina onemela.

Prijazni gost z vžigalicami

Prijatelj iz vojaških krogov pripoveduje o zanimivem slučaju iz življenja našega kralja. Vršil se je dvorni lov. Kakor običajno, je bila tudi ob tej priliki cesta od Bleda do lovišča zastražena. Osamljenemu vojaku na straži se je vzbudila želja po tobaku. Zvil si je cigareto. Ko pa je segel v žep, je ves obupan opazil, da nima vžigalic. Ozrl se je okrog, če morda ni v bližini dobre duše, ki bi mu priskočila na pomoč. Zaman. Ves potrt in z neprižgano cigareto v ustih zagleda v daljavi avtomobil in si misli: tole bo nekaj zame. Hitro se razkorači sredi ceste, dvigne roko in stoji, češ, kdor se vozi v tako imenitnem vozu, bo gotovo tudi imel vžigalice. Šofer je že od daleč opazil vojaka s puško in dvignjeno roko. Ker je bil prepričan, da se je pripetilo nekaj izrednega, je seveda pred njim ustavil.

Kaježeljni vojak seveda ni vedel, da sedi v avtomobilu kralj. Zato je na njegovo vprašanje kaj hoče, možato odgovoril: «Pa vatre bi trebao, brate! Evo imam duvana, a nemam vatre!» Kralj se je prijazno nasmehnil in pomagal siromaku iz zadrege. Ko je bila cigareta s pomočjo kralja srečno prižgana, je slednji vprašal vojaka, kaj dela tu na cesti.

«Ma znaš, brate, stojim na straži. Govore, da će se voziti ovde naš kralj,» se je glasil odgovor sedaj že docela zadovoljnega vojaka.

«Kam pa se bo vozil,» ga je znova vprašal. «Valjda u Beograd, a neznam tačno; nisu mi ništa kazali.»

Kralju je ta pomenek ugajal in je nadaljeval: «Pa kako je s kraljem. Dali ga poznaš?»

«Kako ću ga poznati? Nisam ga nikad video.» V tem se je kraljev pobočnik nagnil iz avtomobila in zašepetal vojaku, da je to kralj.

Vojak je izpustil gost oblak dima, pogledal ravnodušno predse, rekoč:

«Ma bježi brate, kakav kralj! Da je ovo zbilja naš kralj ne bi ja sada pušio cigaretu.»

Ker pa je gospod v avtomobilu ponovil svojo trditev, je vojak postal vendarle pozoren. Ogle dal si je prijaznega gospoda, ki mu je postregel z «vatro», bolj natančno in ko se je spomnil na slike v vojašnici, je prišlo kakor z jasnega neba spoznanje. Zavest, da sedi pred njim v avtomobilu kralj, da mu je on sam prižgal cigareto, je siromaka silno zmedla. Roke so se same izegnile, lice je postalo dolgo in blede, oči velike in svetle, sapa se je obotavljala v grlu, cigareta pa je zdrsnila na tla. Kralj se je zasmehal, ga potolažil, naj se nikar ne boji in avtomobil je odrdal dalje.

Cilj židovskih mogotcev:

Enostransko izobražena masa pokornih hlapcev. Kriza sovjetske intelektualne mladine. Sovjeti morali priznati zopet novo napako

Bodočnost narodov in držav je odvisna od mladine. Zato je treba mladini posvečati veliko pažnjo. Ni namreč vseeno, ali se iz mladine vzgoji pokoljenje, zdravo po duhu in telesu, ali pa se jo zanemarija, telesno in duševno ubija v toliki meri, da je v onem trenutku, ko bi morala nastopiti svoje mesto ustvarjajočega človeka in državljana, za to popolnoma nesposobna — i telesno i duševno.

Mladina, ki je v starostni dobi od 14 do 23 let v sovjetski Rusiji okoli 37 milijonov (v kolikor je ta številka z ozirom na ogromnost teritorija in slabo uradno poslovanje sploh realna), je po svojem udejstvovanju razdeljena takole: 6.9 milijona je delavske mladine, ki dela v raznih tovarnah; 28 milijonov je kmetijske mladine, ki je zaposlena v Kolhozih (kolektivnih gospodarskih podjetjih) in samo 2.1 milijona je one mladine, ki je zaposlena duševno, t. j. v uradih in šolah. Primerjajoč te številke, moramo ugotoviti, da je posebno zadnja naravnost porazna z ozirom na 161 milijonsko prebivalstvo sovjetske Rusije.

Približno devetina (4 milijoni) vse mladine je organizirane v Komsomolu — organizaciji, katere namen je vzgoja sovjetske mladine v Leninovem duhu, t. j. v duhu zahtev: pripravljenost za revolucijo, spoznavanje temeljev mednarodnega bratstva delavskega razreda, borba proti nasprotnikom delavskega razreda itd. Te in podobne zahteve so osnova, ki bi jih morala obvladati sovjetski mladenič in mladenka, pojmi, ki bi popolnoma zastrupili njih mlado življenje.

Dejali smo, ki bi... Zakaj? V resnici Komsomol (komunistična sovjetska mladina) duhovni vzgoji do pred kratkim (do desetega kongresa Komsomola 11. aprila 1936) ni posvečal nikake pažnje. Mladina se je uporabljala zgolj kot brezplačno krdelo robotov pri uresničevanju sovjetske petletke (gospodarskega načrta, na podlagi katerega naj bi se v Rusiji v petih letih iz nič ustvaril — raj!) Da so mladino pri tem delu izrabljali do skrajnosti, da je stradala in prezebala in to le zato, da bi židovski mogotci s tem dokazali svetu «utemeljenost svoje teorije», ni treba govoriti. Svetovno časopisje je polno žalostnih zgodb. Kulturni nivo sovjetske mladine je padel na ničlo, onemogočili so mladini vsakršno, tudi najneznatnejše duhovno izživljanje; mladina je postala čreda brezmiselnih robotov, ki so iz dneva v dan vihteli le kladivo in lopato.

Tega so se končno zbal tudi sovjetski mogotci. Že pred letom dni so začeli reorganizirati mladinsko vzgojo. Postavljene so bile nove zahteve, proučeni novi načrti. Predvsem sta bili izpremenjeni dve organizaciji, ki tvorita nekako predstopnjo Komsomola: tkzv. Krasnije Oktiabrijata, nekaj otroški vrtec, v katerem se zbirajo otroci od 3 do 9 leta ter Pioniri, kar je nekako nadaljevanje Krasnije Oktiabrijate. Sem spada mladina od 9. do 13. leta, ki že kaže nagib in zanimanje do gotove stvari, ki naj bi postala v bodočnosti, recimo, njen poklic. Ti dve predorganizaciji Komsomola sta bili torej reorganizirani. Vendar je ta sprememba ostala samo na papirju. Mladina se je nadalje, kakor doslej izrabljala. Velika krivda leži seveda tudi na voditeljih obeh organizacij, po večini mladih neizobraženih, ki, naravno niso mogli ničesar nuditi njim zaupani mladini.

Posledice zanemarjanja mladine so bile vedno večje. Ne samo, da je bila (in je še vedno) zanemarjena samo mladina; slabo je začel funkcionirati ves državni aparat.

Deseti kongres Komsomola je baje prinesel preokret. Trenutno še niso vidni nikaki uspehi.

Dr. Branko Vrčon:

Nekaj o holandskem šolstvu

(Zapiski s pota v Haag, o zanimivostih holandskega pouka od osnovne šole do univerze.)

Še preden sem se letos v juliju podal na Holandsko, kjer sem v haaški palači miru obiskoval poletni tečaj, ki ga je letos že štirinajstič od svoje ustanovitve priredila Akademija mednarodnega prava, sem živel v trdnem prepričanju, da mi bo ta majhna država, ki ne meri niti 39.000 kv. km in ne šteje niti 9 milijonov ljudi, pokazala mnogo več novega in zanimivega, kakor bi to človek pričakoval po njeni velikosti in po tem, kar povprečno vemo o njej tu doli na našem jugu. Sedaj ko mi je ostal samo še spomin na vse, kar sem tam videl na poti od nemške meje do prestolnega Haaga, pa od Haaga do glavnega mesta Amsterdama in največje holandske luke Rotterdam, lahko rečem, da je bilo moje pričakovanje celo daleč prekoračeno, saj se še sedaj čudim, kako je mogoče, da ti tako majhna država nudi na svojem ozemlju, ki ga v nekaj urah premeriš z vlakom vzdolž in počez, toliko zanimivosti in kaže toliko napredka na vseh poljih, da nehote na vsakem koraku spoznaš, da velika dela nikakor niso privilegij samo velikih narodov. Tudi mali narodi in majhne države se lahko ponašajo z velikimi deli, ki bi delala čast velikim narodom, kadar so njih sinovi genijalni in vztrajni, kakor se to lahko brez pridržkov reče o holandskem narodu. Stritar je o nas dejal, da bi smeli brez bojzani stopiti pred prestol božji, če bi nič drugega ne imeli razen Prešernovega «Krstu pri Savici». O Holandcih pa lahko rečemo, da bi se smeli brez sramu pokazati pred istim prestolom v družbi največjih narodov, če bi nič drugega ne mogli pokazati razen svojih čudovitih kanalov, s pomočjo katerih so do danes izsušili že nad 3600 kv. km zemlje (t. j. 11% njih celotne površine), ki so jo dobesedno ukradli morju. Ko sem se o tem njih gigantskem delu prepričal na licu mesta, se nisem prav nič

Zahteve, ki jih je iznesel Stalin in od njega poučeni govorniki, so stremele za tem, da se dvigne kulturni in znanstveni nivo Komsomola, da se oprosti od reševanja gospodarskih nalog in konec njegovega sodelovanja v aktivni strankarski politiki. Predpravica Komsomola mora biti in ostati — mladost in veselje. Vzgojo sovjetske mladine je treba speljati na nov tir; končni smoter te vzgoje pa mora biti izoblikovanje discipliniranega člana komunistične stranke in sovjetskega državljana. Popolnoma jasno in razumljivo je, da je pri taki vzgoji mladine poskrbljeno za to, da se le-ta ne more prikopati do resnice. Brezmiselna natvezavanja, marksistične dogme, se vcepljajo mladini na tak način in tako rafinirano, da si iz podzavestnega strahu ne upa presekatj tega ozračja okoli sebe, niti iskati več resnice. To pa je tudi končni cilj židovskih mogotcev: enostransko izobražena masa pokornih hlapcev.

Danes so torej postavljene nove smernice v vzgoji sovjetske mladine. Enostranske so, šablonske in do skrajnosti preračunane na zunanji efekt. Ko podvomimo, če se bodo sploh izvajale, gledamo še dalje — kakšen bo odmev med mladino? Mladini je svojstveno, da vrta in razmišlja, da zanika staro in gradi na starem novo. Mladina vsega sveta je v tem enaka. Ni torej popolnoma nič tvegano, če zaključimo s tem, da bo tudi sovjetska mladina izpregledala, obsodila dosedanje stanje in na razvalinah že sedaj popolnoma trhle stavbe postavila nekaj novega.

čudil staremu holandskemu izreku, ki pravi, da je Bog ustvaril ves svet, Holandsko pa so ustvarili — Holandci sami...

Toda ni samo to, s čimer se Holandci lahko upravičeno ponašajo. Kaj naj rečem n. pr. o njih vrtnarstvu, po katerem je Holandska zasluženo dobila naziv «vrt Evrope»? In kaj na primer o njih vzornem poljedelstvu, ki ti na vsakem koraku odkriva — umnega človeka, ki se mu tudi v obdelovanju zemlje pozna vzgoja? Kaj naj vam zapišem o njih cestah, ki tako vidno dokazujejo skrb za urejenost in snago, kakor je v mnogih večjih državah nisem našel? In tolikšna pestrost! Od skromne in tihe vasice do velemest, kakor so Amsterdam, Rotterdam in Haag — vse, prav vse imaš na tem majhnem koščku zemlje, o katerem je Francoz Emile Condroyer zapisal, da je tako majhen, da je ljubi Bog pozabil zarisati njegove konture... Staro se tu meša z novim, oboje pa spet tako posrečeno družji v celoto, da ne ločiš dela davnih prednikov od dela novega, modernega Holandca, ki ni v svojem razvoju prav nič zaostal za drugimi narodi. Povsod čutiš, da prebiva tod rod, ki je ustvarjal vse, kar ima, ne samo s svojo pridnostjo in neizčrpno energijo, marveč tudi z — črna svitlim mečem, ki mu ga je dala šola.

Kdo bi se sredi vsega tega bogastva, ki so ga tekom dolgih stoletij ustvarile človeške roke, ne zanimal za duha, ki je te roke vodil, jih nevidno usmerjal in jim dajal novih moči za nova dela? Kdo bi sredi delavnic vseh mogočih dobrin, ki jih danes na široko odpira tuju na vpogled Holandska, ne želel spoznati onih prvih delavnic, duševnih delavnic, v katerih je Holanec koval najprej samega sebe, da je potem lahko izoblikoval in svojim potrebam primerno prikrojil tudi svojo okolico? Za vse to je poleg nadarjenosti, pridnosti in vztrajnosti bila potrebna tudi vzgoja, ki mu jo je vcepljala šola. In šola je na Holandskem na zelo visoki stopnji. O tem sem se v razgovorih z navadnim, preprostim, a tudi izobraženim Holandcem lahko povsod prepričal.

(Dalje prihodnjič).

Himna nemškega sovraštva

Najboljši prodajni material v Nemčiji je pač Hitlerjeva knjiga «Mein Kampf», ki so jo prodali že v 1.000.000 izvodih. Ta knjiga je predstavljena tudi v mnogo jezikov. Vendar so ti prevodi bolj ali manj netočni, oziroma je preskrbljeno, da so najbolj divje strani izpuščene in je Hitler sam baje prepovedal predstaviti jo dobesedno v kak tuj jezik. Angleška «Times» pripominja: «Za Nemce je pač koristno, če čitajo himno svojega sovraštva, ni pa za Nemce koristno, da jo čitajo tudi tuji.»

Kam vodi vojaška zveza s sovjetsko unijo

Ko je pred kratkim naš znanec potoval po Franciji, je srečal častnika, ki je imel na čepici srp in kladivo. Ko mu je izrazil svoje začudenje, mu je oficir pojasnil, da je častnik sovjetske armade, da se pa sedaj nahaja v službi Francije. Tekom razgovora mu je boljševik tudi omenil, da je trenutno v Franciji tritisoč častnikov rdeče armade, da tam dovrše poizkusno dobo izobrazbe.

Čitateljem «Naše volje»!

Ker se naše glasilo združuje samo od naročnin, mora biti dolžnost vsakega čitatelja, da pošlje naročnino za «Našo voljo»!

«Naša volja» bodi glasilo naše mladine!

Naša zemlja in njene krvaveče rane

Avstrijska mačeha

Koroški deželni vladji se je posrečilo skoro popolnoma likvidirati ves osnovnošolski in srednješolski pouk slovenščine. Na šolskem polju se še prav posebno pokaže vsa revščina naše manjšine na Koroškem. Sram nas mora biti ob konstataciji, da je Avstrija nesramno brskirala obveznosti, ki so ji bile naložene glede manjšinskega šolstva po mirovnih pogodbah, da danes sploh ne moremo več govoriti o slovenskih šolah na Koroškem. Pred vojno smo imeli v Celovcu, Beljaku in Št. Pavlu šest profesorjev, ki so poučevali slovenščino na gimnazijah, učiteljsku in na realki, danes nimamo niti enega. Absolvirani filozof Kuter, ki je eno leto praktical na celovski gimnaziji, je bil kot Slovenec odklonjen in je danes brezposeln. Slovenščina se ne poučuje na nobeni srednji šoli več. Deloma jo je zamenjala celo madjarščina.

(Iz «Naši obmejni problemi».)

Smešno?

Pred kratkim je neki gospod na poti skozi srednjo Istro ustavil otroke, ki so se vračali iz šole in se med seboj pogovarjali hrvatski. Vprašal je enega izmed njih v hrvaščini, kateri jezik govorijo. Hotel je priznanja, da govore hrvatski. Toda otrok mu je hrvatski odgovoril, da govori italijanski.

Mladina na delo

Pred dobrim mesecem se je vršila v Mariboru glavna skupščina Ciril-Methodove družbe. Na tej skupščini naše največje narodno-obrambne organizacije se je neki srednješolec pritožil češ, da društvo posveča premalo pažnje mladini ter da je ne vabi k sodelovanju, na razne prireditve in tečaje.

Potrebno je, da se mladina sama razgiba, da se sama pozanima za narodno-obrambno delo in

se priglasi v krajevnih organizacijah. Mlad človek, ki čuti v sebi voljo do dela, si mora sam znati poiskati torišče svojega delovanja. Pozivamo vas, da sledite tem besedam ter se začnete pridno udeleževati pri podružnicah Ciril-Methodove družbe in se včasih spomnite s kratko notico tudi naše narodno-obrambne strani.

Več stvarnosti v račune

Narodi ne umirajo radi plebiscitov, volitev ali ljudskih štetij. Če so pri plebiscitu odnesli Nemci in nemškutarji «zmago» (to zmago mi dobro poznamo!), to še dolgo ne pomeni, da je Koroška nemška. Skrajni čas je, da začnejo Nemci računati stvarno, ker ne gre, da traktirajo naš narod kakor krdelo manjvrednih divjakov.

Naj se Nemci vendar enkrat prepričajo, da je Koroška važen faktor na poti k sporazumu med Nemci in Slovani. In še nečesa naj se zavedajo, namreč dejstva, da je Jugoslavija tu in da mora Avstrija z njo računati.

(Brodnik: Položaj naših bratov pod Avstrijo.)

Zlobna dobrodošlica

25. septembra sta napravila sedmi in osmi razred kočevske gimnazije ekskurzijo v Stari Log. Razreda sta si šla ogledat geološke formacije. Vozili so se na vozu, nekaj dijakov pa je imelo s seboj kolesa. Ustavili so se v neki gostilni, kjer so prepevali slovenske pesmi. V isti gostilni so pustili tudi voz in kolesa, nakar so odšli v okolico Starega loga, da si ogledajo že omenjene formacije. Prepevanje slovenskih pesmi nekaterim gotovo ni bilo všeč, kajti ko so se dijaki vrnili, so doživeli neprijetna presenečenja. Pnevmatike na kolesih so bile prezane, pri vozu pa so bile snete zagvozde, s katerimi so bila pritrjena kolesa, tako da se je popolnoma zasedeni voz po par metrih vožnje prevrnil, ker se je snelo kolo. Pri tem je bilo več dijakov ranjenih. Nastalo je razumljivo razburjenje. Voznik se je v svoji jezi izrazil, da

bi bilo treba takšno vas, kjer se dogode takšne stvari, požgati. Med popraviljem voza so nenadoma prihiteli iz gasilskega doma uniformirani gasilci, ki jih je nekdo moral «napačno informirati», da je nastal požar in navalili na dijake. (Gasilno društvo v Stari loki je v popolnoma nemških rokah). Orožnik, ki je zaradi alarma gasilcev prišel na lice mesta, je navzoče pozval, naj se mirno razidejo. Vso zadevo ima sedaj v rokah orožniška stanica.

Pričakujemo, da bo uvedena najstrožja preiskava in da bodo predrzni krivci najksemplaričneje kaznovani.

Kakor v afriških rudnikih

Madžarski židovski kapital izrablja naše obmejno ljudstvo kot ceneno tlačansko delovno moč.

Jugoslovenska delavka v tovarni dežnikov v Szegecinu zasluži 75 Din na mesec in dela deset ur na dan. Najvišja mesečna plača znaša 150 Din.

V pletilskem podjetju mora delavka garati dva meseca zastonj, potem pa prejema 30 par (reci trideset par) na uro. Najboljše delavke dobe dnevno 6 Din za deset ur dela in še to je posebna milost. Kaznuje se vsaka malenkost z globo 5—10 Din, tako, da včasih dela delavka — kakor se to neverjetno sliši — v svojo izgubo. Take razmere so menda le še v afriških rudnikih, kjer primitivni divjak sploh ne pozna denarja.

Kočevski dijaški dom

Dijaškemu domu v Kočevju preti opustitev. Letos se je zgledalo samo 32 dijakov, ki so iskali oskrbe v njem proti 105, ki so bili nastanjeni v Dijaškem domu v preteklem šolskem letu. To zmanjšanje števila gojencev je nastopilo zaradi tega, ker nameravajo postopoma ukiniti vso višjo gimnazijo v Kočevju. Letos je bil ukinjen peti razred, v naslednjih štirih letih pa bodo ukinjene še vsi ostali razredi.

Naš čas, naša Jugoslavija, naša mladina

«Jugoslavija živi. Stoletne borbe so za nami. Dosegli smo to, za kar smo se borili,» smo slišali govoriti marsikoga. Ko smo se ozrli po naši Jugoslaviji, ko smo videli vso stisko našega naroda, videli ljudi, ki so razpihovali tleči plamen nezadovoljstva med bednimi, smo se vprašali, ali smo res že dosegli vse, za kar smo se borili, ali je to res rezultat krvavih borb od Kosovega polja do judenburških ječ, ali je to tista Jugoslavija, ki je zrasla iz krvi in trupel naših očetov?

Jugoslavija je zunanje zedinjena.

Toda ali je to dovolj za močno državo, ali da to kruha narodu? — Pravi nacionalist prizna, da je bil nacionalizem deloma preveč čustvenonerealen, deloma pa strankarsko-političen. Danes smatramo nacionalizem za svetovni nazor, ki ima tudi popolnoma realne osnove in se

ločl od čustvenega nacionalizma

tudi po svojem dvojnem programu: socialno-gospodarski program in kulturno-prosvetni program.

Po osvobojenju je nastopila psihoza navdušenja. Naš narod je z zaupanjem gledal v boljše bodočnost. Danes vidimo, da je to zaupanje padlo. Nekdo je temu kriv. Nespametno bi bilo delati krive le težke socialno-gospodarske prilike po vsem svetu.

Tuji kapital

se je vgnezdil v našo državo in tujec izkorišča naša naravna bogastva, izvažja naše surovine in

s primernim dobičkom uvaža svoje tvornične izdelke. Tako plačujemo mi inozemskega delavca, medtem ko vlada pri nas brezposelnost — seveda ne samo delavca — plačujemo tudi vse lastnike in delničarje tujih podjetij in tujih tvornic. Naše gospodarstvo lahko imenujemo: iz dneva v dan. Naš delavec je nezadostno zaščiten. Kmetijski proizvodi imajo smešne cene. Tudi bančniki gradijo iz prihrankov našega malega človeka vile na francoski rivijeri. Videli smo ljudi, ki so jim bili socialni in nacionalni problemi našega naroda pridobitno podjetje, videli ljudi, ki so se čez noč preoblekli in si nadelj trobojnico, za vsem tem pa črvično razdiralno delo podtalnih elementov.

Zato se je danes v nas, čeprav smo še optimisti, dvignila

zagrenjena kritika.

Začutili smo vrzel v nekdanji ideologiji. S kulturno-prosvetnim nacionalnim delom med naš narod, ki je v takih socialnih in gospodarskih prilikah?

Za nami je krvava borba. Toda še večja borba je pred nami:

notranje duhovno in gospodarsko zjedinenje naše države.

Za to delo danes ne rabimo politikov, ne rabimo ljudi, velikih v besedah, ne rabimo množice, ki bo vzklikala po ulicah: Živijo!, ampak rabimo toliko bolj iskrenih, požrtvovalnih in tihih de-

lavcev, ki kritično motrijo položaj in razumejo potrebo po konstruktivni notranji konsolidaciji.

Na delu so sile, ki hočejo zrušiti gigantsko delo, ki je za nami, na delu so različne internacionalne, ki vedo, da so danes prilike ugodne za destruktivno delo. Položaj rišejo v najbolj črni barvah in tendenčno iščejo vzrokov tam, kjer bi bilo njim všeč, da bi bili. Istovetijo beograjsko čaršijo s Srbi in frankovske plačance s Hrvati, umetno ustvarjajo vedno nova vprašanja in skrbe za to, da se kje ne zatre kaka gniloba, temveč se razširi, ker njim to prija.

Doba je težka. Toda imamo zavest, da se vsaka ideja izkristalizira v ognju. Kdo ve, če bi imeli danes Jugoslavijo, če bi ne padale zanjo glave in kdo ve, če za našo idejo ne bodo borbe še večje — in mladina si borbe želi, ker ve, da bo iz te borbe izšla

drugačna Jugoslavija.

Različne civilizacije so v stotletjih hotele prerati našo zemljo, na naši zemlji so se skozi stoletja križali interesi duhovnih in posvetnih vlad, a našega duhovnega edinstva niso mogli zbrisati s te zemlje. Prav tako bo brezuspešno delo plačanih odreševalcev naroda in različnih koristolovnih, vladeželjnih elementov.

Naše delo pa bo šlo čez vse to, šlo bo za tem, da izgradimo močno jugoslovensko državo, ki bo notranje duhovno in gospodarsko zjedinenja, da bo Jugosloven na svoji zemlji svoj gospod. Takrat bomo praznovali drugo zedinjenje in drugo osvobojenje.

V. Z.

Križem širnega sveta

Nevidna smrt v Amazonskih džunglah

Letošnjo pomlad je brez sledu izginila ekspedicija, ki je prodirala v nepoznane džungle ob Amazonki. Vodil jo je ameriški Nemeec prof. Arnold Haker. Poleg njega so tvorili ekspedicijo še štirje Amerikanci: Lionel, Cast, Raymond in Oake. Zadnje poročilo Hakerja se glasi:

«Srečen slučaj nas je pred dnevi rešil jetništva indijskega plemena Takome. Prodirali smo z 20 nosači in prav toliko domačimi vojščaki ob rečici skozi gozd v osrčje dežele, kjer je izginil pred leti polkovnik Liget. Že nekaj dni nismo videli človeškega bitja. Moskito so nas žrli, gozd je bil vedno gostejši in morali smo si s sekirami krčiti pot. Ovijalke, debele kot človeška roka, so v gosti mreži prepletala drevesa. Neke noči smo zaslišali oddaljeno mrmranje. Misleč, da se bližamo kakšni naselbini, smo odposlali ogleduhe, ki pa niso mogli izslediti ničesar. Naslednjega dne smo se odpravili dalje. Toda ponoči se je zopet pojavilo skrivnostno mrmranje, ki je včasih prešlo v pošatno tuljenje. Domačini-nosači in vojščaki so postali plašni in niso hoteli niti koraka dalje. Zvišati smo jim morali plače in obljubiti več hrane. Kmalu pa se je pričel pravi peknel. Teden dni nismo imeli mirne noči. Neznani vrage so nam godli od obeh strani. Vendar se ni pokazalo niti eno človeško bitje. Našli nismo niti enega pogorišča. Stanje je postalo nevzdržno. Naši živci so bili napeti do skrajnosti.

Poleg vsega tega se je Raymonda polotila mrzlica in morali smo ga nositi. Komarjev in druge žuželčne nesnage je bilo vedno več. Nekaj domačinov nam je poginilo na pikih majhnih strupenih kač, ki jih domačini imenujejo ga-mora. So temnozeleno barve.

Predstavljam si naše stanje šele, ko so pričele zastrupljene puščice nevidnih strelcev ko-

siti naše vrste. Vsak dan sta padla najmanj dva moža. Sedaj nista pri domačinih pomagala ne denar in ne lepa beseda. Pričeli so plašno stikati glave in se z grozo ozirati v temni pragozd, od koder je izza ovijalk prežala nanje smrt. Odložili so bremena in se pripravljali za povratek. Morali smo jih krotiti s pištolami. Toda posedli so po tleh in se niso ganili več. Lionel je v besnosti ustrelil vodjo nosačev. To je pomagalo; naložili so zopet bremena in nadaljevali smo pot. Tedaj pa se je nenadoma zgrudil Cast. Pokleknil sem k njemu. V boku mu je tičala tanka strelica. Pogledal me je. Na ustnih je imel peno. Vedeli smo, da je zapisan smrti, kajti vsi domačini so umrli v desetih minutah. Vsa naša ročna lekarna jim ni pomagala. V besni jezi sem se zagnal z revolverjem v roki proti gozdu. Tedaj se je oglašil strel za menoj. Ozrl sem se. Cast je končal svoje trpljenje. Videl je strašno smrt žrtev prejšnjih dni in se je raje končal sam. Pokopali smo ga v reki ter se v obupu zazrli drug v drugega. Kaj sedaj? Odločili smo se, da postavimo tabor in ga utrdimo.

Do noči smo si zgradili precej trdno taborišče. Postavili smo nekaj straž in se podali k počitku. Sredi noči nas je zbudil strašen krik. Skočili smo k ogradi. Pred nami sta ležala dva stražarja s prerezanimi grli. To je bilo za našo živčno napetost preveč. Pričeli smo besno streljati v gozdno temo. Z Lionelom sva nato sama stražila do jutra, vendar se ni nič zganilo v črni temi pred nama. Le tu pa tam so šle mimo divje živali, plahutale nočne ptice ali se oglašili kriki žrtev, ki jih je trgal jaguar.

Jutro nas je našlo v slabem stanju. Domačini so drgetali od strahu. Zeleli smo si samo še hitre smrti brez muk. Kakor v tolažbo je minil dan brez presenečenj. Upali smo že na mirno noč. Toda ponoči nas je vrglo z ležišča huronsko tuljenje. Pograbil sem puško in planil iz šotora. Gole postave so skakale vsepovsod z

ograde in se medlo lesketale v odsevu žerjavice. Pričel se je obupen boj peščice izčrpanih mož proti ogromni premoči. Streljati niti nismo imeli časa. Pograbil sem nož, toda zadel me je udarec na glavo.

Ko sem se prebudil iz omotice, sem bil privezan za roke in noge ob kol. Dva koraka pred menoj je gorel velik ogenj in njegov žar me je peknel v obraz. Glava mi je bila težka in otekla. Da moji desni se je oglašilo v pristni ameriškanščini: Dober večer, gospod Haker. Bil je Lionel, ki je bil prav tako privezan h kolu. Srajca na prsih mu je bila krvava in je s svojo raztrganostjo pričala o besni borbi. Pogledal sem okoli sebe. Ne daleč na levi je bil v istem položaju Raymond, ki pa se je v vročici pogovarjal sam s seboj. Ta je bil še najsrečnejši, ker se položaja ni zavedal.

«Da, da,» sem ga slišal govoriti, «moj svak pride tudi!» Revez je menda mislil, da je doma.

Nenadoma so pričeli divjaki plesati in tuliti okrog nas. Nato so se s kopji spravili na Lionela, ki jim je pokimal z glavo in rekel s svojo hladnokrvnostjo: «Adios, prijatelj!» Mislim, da se bodo gospodje malo pozabavali z menoj! Pričeli so ga mučiti z ostrimi konicami. Odmaknil sem pogled. Na vzhodu se je že svetilo. Pobesil sem glavo. Pogled mi je zdrknil ob nogah navzdol. Ob pasu sem imel še vedno pištolo. Devet krasnih nabojev v cevi — jaz pa privezani roki. Z vsemi močmi sem se pričel trgati iz vezi, ki so reš pričele popuščati. Ko sem izvlekel roko, sem si bil hvaležen za vse trenutke, ki sem jih posvetil vzgoji svojih mišic. Previdno sem potegnil pištolo iz usnjenege tulca. Lionel je slonel z glavo ob stebru. Po obrazu je bil ves pomazan s krvjo. Okoli ust pa sem vendar zaznal spačeno zaničljivo potezo. Pomeril sem najbližjemu Indijancu v tilnik, nato naslednjemu v glavo, in nato naslednjega in naslednjega... Ob pokih so se divjaki prestrašili; planili so od nas in jo ucvrli v gozd. Začuden

V. Zupan:

Proti zemeljskemu težišču

«Ha, ha, ha...»

Glasi smeh je šel skozi zasneženi gozd. Opol-dansko sonce se je trudilo, da bi prebilo strop vej, na katerih je ležala debela plast snega. Nekje na desni se je smeh odbil od nevidne stene in se vračal.

«Ha, ha, Bazuzelj se je šel kopat,» je vzkliknil med smehom visokorasel fant. Bil je oprt na obe smučarski palici in se ves lomil od krohot.

«Ali se zjutraj nisi nič umil? No, saj si se sedaj za ves teden naprej in nazaj!»

Godrnjaje se je pobiral Bazi iz visokega kupa pršiča, kamor je podolgem padel s steze. Stresal je sneg izra srajce.

«Nikar se ne smej toliko, Tino! Tak vzpon in težak nahrbtnik — pa me je potegnilo nazaj!»

Sneg se mu je pomešal med kodraste lase, se mu poredno obesil na obrvi in trepalnice, prilepil na lice in tilnik ter lezel povsod pod obleko in v nahrbtnik. Ves rdeč v obraz je prečkal s smučkami nazaj na stezo. Tino se mu je poredno smejal in pačil.

«Danes meni, jutri tebi,» je zarenčal Bazi. «Pojdiva!»

Vzpenjala sta se skozi gozd, vpognjena pod težo nahrbtnikov. Slišati je bilo le podrsavanje smuč in sopihanje. Tu pa tam je nagajiva veja spustila temu ali onemu kosem snega na glavo ali za vrat. Bazi je bil že od jutra slabe volje. Včeraj je padel pri izpitu, danes je pozabil doma

legitimacijo za polovično vožnjo in vso potico. Poleg tega so ga žulili novi čevlji. V vlaku mu je Tino vso pot nagajal z nesrečno ljubeznijo — kako bi človek ne bil slabe volje?

Dobro uro gazenja novega snega sta prišla na odprto. Sonce jima je sijalo naravnost v lice. S tal so se od kristalčkov odbijali žarki. Vse se je lesketalo. Visoko nad njima so bile modrobele gore, nad gorami pa sinje nebo brez oblačka.

Ozrla sta se v dolino. Pod njima se je spuščalo strmo snežišče v dolino. Ob robu snežišča sta stali dve vitki smreki. Malo nad njima pa je komaj gledala mlada smrečica izpod bele odeje. Vsaka ped sveta je migljala v milijonih raznobarnih kristalov.

«Kako bi bilo, da malo odloživa in poorjeva tole vabljivo snežišče,» je rekel Tino.

«Seveda, lahko,» je premagal svoje žulje Bazi. «Ali se pelješ brez padca med onima srekama, ali pa preskočiš smrečico, ki štrli iz snega in se v ostrem kristjaniju zarežeš med obe smreki? Gotovo se boš malo popeljal po nosu!»

«Poskusimo,» je rekel Tino. Položil je nahrbtnik v sneg in se spustil po pobočju. V rahlem predklonu je preskočil smrečico ter zavil prav med obema smrekama. Zavrl je, da se mu je zaprašil izpod smučki oblak pršiča. Smeje se je ozrl na tovariša.

Bazi se je pognal za njim in preskočil smrečico. Toda ena noga je dosegla tla preje, kakor druga. Lovil se je. Nato ga je potegnilo nazaj in videti je bilo le belo kepo, ki se je valila navzdol.

Skočil je na noge in se zagrizeno pognal v breg, da popravi.

«Bazi, Bazi, kaj bo s teboj — padaš pri izpitolu padaš na dilcah...»

Molče se je Bazi zagnal drugič nad nagajivo smrečico. To pot ga je vrglo naprej.

«Beži, beži, kaj boš oral z nosom! Saj ni iz lesa!»

Ko je Bazi padel tudi tretjič, sta šla dalje. Do razpotja Bazi ni spregovoril. Tino mu je tiho prepeval: «Kaj boš Bazi afne dražil...»

Na razpotju je Tino krenil na desno.

«Zakaj pa tu? Mojo pipo stavim proti trem cigaretnam, da je čez Prejezd pol ure bliže do bajte! In ves čas greš po soncu!»

«Toda za Kozlom so nosači zgazili pot...»

«Vsak po svoje pesem poje,» je zadeklamiral Bazi in jo ubral v levo. Tino je skomignil z rameni:

«Pa nasvidenje! In stresi po poti svojo kisko voljo. Bazuzelj! V bajti bom že čakal nate!»

Ko je Tino videl kako hitro Bazi ubira korake, je vzel tudi on pot pod noge.

Za ovinkom je Bazi slekel srajco in jo zataknil za nahrbtnik. V dolgih korakih je rezal sveži sneg. Da bi vsaj malo prehitel Tina! Potem mu bo današnje nagajanje z obrestmi povrnil. Toda sneg je bil visok. Sonce ga je otajalo in začel se mu je v plasteh prijemati na smuč. Toda naprej, za zmago! Premišljal je, kako bo zvečer prijetno v koči ob harmoniki in čaju. Da bi ga le čevlji tako neusmiljeno ne žulili!

Na Prejezdu si je privoščil skromno južino. Potem pa naprej! Še tri ure in pol. Prispel bo ob prvem mraku v bajto. Morda bo že v treh

po pisano robo . . .

nad učinkom sem segel po nož, prerezal vezi in rešil oba tovariša. Raymond se je vročično smehljaj in me je imenoval gospod Abbé. Z Lionelom sva ga prijela pod pazduho. Vzel sem njegovo pištolo in odhitelji smo v nasprotno stran jase ter splezali na drevo. Divjaki so se medtem opogumili. Tuleč so prihajali za nami. Bil je skoro dan. Čepeli smo v rogovi drevesa; z levico smo otepali komarje, v desnici pa smo držali prijazen revolver. Divjaki pa so nas očitno hoteli oblegati. Le tu pa tam smo za strah ustrelili proti smeri, odkoder je prihajal hrup. Okoli poldne smo zaslišali v največje začudenje v daljavi več zaporednih streljav. Odgovorili smo. Čez pol ure se je streljanje popolnoma približalo. Močna kolona domačinov, ki so jim bili na čelu beli ljudje, je stopila na jaso. Skočili smo z drevesa in jim stekli nasproti. Bila je braziljska odprava s polkovnikom Delagom na čelu. Bili smo rešeni. Spravili smo Raymonda v nosilnico in obvezali Lionelu rane. Smehljaje je rekel: «Polkovnik Delago, stavila sva sicer pred mesecem dni za steklenico ruma, da nas ne boste dohiteli. No, ni mi žal, da ste stavo dobili.»

Sovjetske anekdote

(Nadaljevanje)

Tajna sovjetska policija G. P. U. zapira krive in nedolžne ljudi, kadar dobi ukaz, da zopet dobavi nekoliko sto brezplačnih delavnih moči za sibirski taborišča, kjer morajo sekati v strašnem mrazu in ob nezadostni prehrani ter obleki les, ki ga Sovjetija izvažajo v inozemstvo. Pravijo, da v tem pasjem življenju nihče ne preživi leta.

Govore, da so nekoč bežali zajci trumoma iz Rusije na Poljsko. Začuden poljski obmejni stražnik so vjeli zajca in ga vprašali, odkod to «množestveno» preseljevanje?

«Ali ne veste, da je sovjetska vlada izdala zakon, da se morajo poloviti in poslati v prisilna taborišča vse kamele,» je odgovoril zajec.

«No, saj vi ste vendar zajci,» se je čudil uradnik.

«Človek božji, kar pojdite v Rusijo in prepričajte G. P. U. da nismo kamele!»

Moskovski meščan je šel s sinčkóm mimo Leninovega mavzoleja. Malček je vprašal očeta:

«Očka, kdo pa je bil ta mož, ki je tu pokopan?»

«No, to je bil vendar Lenin, mož, ki je rešil ruski narod verig. Spomni se kar mamine zlate verižice in moje verige pri uri!»

Brezposelni delavec stoji ves blede, strgan in prezebel na cestnem vogalu. Pritegne si pas in mrmra predse. Mimoidoči Komsomolec ga vpraša: «Kaj pa delaš tukaj, tovariš?» Delavec ga žalostno pogleda in pravi: «Zajtrkujem po sovjetsko!»

(Dalje prihodnjic)

Junak podmorskih globin — goljuf

Danes čitateljev ne užigajo več fantastična poročila o smrtnih žarkih, o morskih pošastih; ne užigajo jih več najnovejše škotske anekdote, ne zgodbe iz tujske legije, Sahare in tajinstvenih kitajskih predmestij — danes hoče publika posebne senzacije.

Zato je neki reporter iz San Franciska poskusil na naslednji način: kupil je staro podmornico, postavil vanjo radio oddajno postajo in stavil, da se bo spustil na morsko dno, kjer bo preživel ostanek svojega življenja. S površja naj bi mu spuščali po žičnatih vrveh hrano in bombe s kisikom; on pa bo poročal po radiu vsak dan o življenju na morskem dnu. Vsa stvar je bila silno napeta. Mož je dajal vse križem intervjuje, časopisi so pisali o njem več kot o španski revo-

luciji in abesinski vojni. Časnikarske redakcije so mu ponujale bajne vsote, da bi poročal z dna v šifrah, ki jih bodo razvozljali in sporočili javnosti. Mož je res dobro zaslužil.

Prišel je dan, ko se je podmornica ob burnem vzklikanju publike spustila pod morsko površje.

Vsak dan so prihajala z morskega dna napeta poročila. Občinstvo se je trgalo za časopise. Toda našel se je nejeveren Tomaž — resen znanstvenik, ki je s štirimi okvirnimi antenami, razpostavljenimi v različnih krajih, dognal čudovite stvari. (No, pa recite, če preveč razvita tehnika ne prinaša nesreče!) Dognal je, da prihajajo poročila nekje z obale iz okolice mesta in ne z morskega dna.

Ko je policija udrila v neko prijazno vilo na obali, so policijski uradniki čuli iz sobe resen glas, ki je govoril:

«Prihaja velika pošast in z dolgimi lovkami sega proti meni. Oborožena je z...»

«Paragrafom št. 238» je prekinil policijski uradnik presenečenega moža pred mikrofonom...

Toda Amerika je imela kljub temu senzacijo. Američanom se dopade tudi to, če jih kdo pošteno potegne.

Gostoljubni Eskimi

Eskimska gostoljubnost je res občudovanja vredna. Vsak član družine kjer si gost, ti hoče napraviti kako uslugo. Eden ti pripravlja meso za kosilo, drugi ti prinese vode, tretji ti snaži in maže s tjulnovo mastjo obuvalo itd. Pri obedu ješ kar s prsti. Nato se kosajo, kdo ti bo umil prste. Zvečer ti posteljejo na kupu najlepših kožuhov in član družine ti bdi ob nogah, da ti priskoči ob potrebi na pomoč. Gostu pripada vsa imovina hiše. Ko ležeš k počitku, ti skrbno oznažijo obleko in jo suše pri ognju. Paziti pa moraš, da se ne zameriš družini s tem, da nudiš enemu članu preveč prilike, da ti služi in pri tem pozabiš na druge.

urah na cilju, če v višjih legah ne bo preveč snega.

Na vsakem koraku je pustil košček slabe volje. Na nasprotni strani doline je zagledal plazovg, ki so kakor mleko lil čez skalovje.

«Vraga, saj za Kozlom so tudi plazovi. Škoda, da nisva šla s Tinom raje skupaj! V dvoje je bolj prijetno in bolj varno.»

Gore so se jele zlatiti. Sence so postajale vse bolj modre. V eni uri se bo začelo mračiti.

Pot mu je tekel po licu. V usta mu je pritekla kapljica in pustila slan okus.

V rdeči zarji so zardele v vsem večernem veličastju gore. Nehote jih je primerjal s sivim mestom. Nasmehnil se je. Kako je vendar sredi vse te lepote mogel biti tako slabe volje! Zakaj se Tinovim dovtipom ni raje smejal! No, zvečer bo zopet vse v redu. Čevlje za peč in harmoniko v roke. Vsi koti bodo polni smeha in pesmi. Med tednom najbrže ne bo dosti smučarjev v koči. S Tinom jih bosta razdirala, da bo kaj. Stari oskrbnik Joža pa bo žuljil svojo pipico in bo tu pa tam dejal:

«Ah, mladost! Da ste me videli, kakšen sem bil jaz v vaših letih!»

S prav resnim obrazom bo razdril kako tako norčavo, da se bo bajta tresla od smeha.

Nad njim se je prikazala koča. Prav nič se ne bo jezil, če ga bo Tino smeje čakal na pragu.

Toda na pragu ga ni bilo. Vstopil je: v sobi je bilo pet fantov, dva od njih je poznal iz mesta. Tina še ni bilo videti. Joža mu je povedal, da ga sploh še ni bilo. Zadovoljno je Bazi od-

ložil nahrbtniki in si privezal dušo. Potem je stopil na prag in gledal v dolino.

Dobro jo je rezal. Prispel je precej preje, kakor je mislil. Pripel si je smuč. Peljal se je v lahnem smuku Tinu nasproti. Toda tega ni bilo ne za prvim in tudi ne za drugim ovinkom. Klical mu je. Odgovora ni dobil.

«Dobro sem ga! Najmanj pol ure pred njim sem prišel,» si je mislil Bazi, ko se je vzpenjal nazaj v kočo. Mrak se je zgoščal. Tina še vedno ni bilo.

«Danes se je pa zakasnil!»

Prižgali so petrolejko in sedli k žgancem. Bazija je pričelo skrbeti. Da se ni Tinu kaj zgodilo! Toda Joža je dejal:

«E, kaj, saj ne pride prvič! Najbrž gre z nosačem, pa se pogovarjata.»

Zunaj se je napravila krasna mrzla noč. Zvezde so bile raztresene po vsem nebu.

Tedaj je vstopil nosač.

«Nič ga nisem videl! Toda z Razorov za Kozlom sem slišal krike.»

Baziju je šel leden mraz po hrbtu. Planil je k vratom. Joža ga je zadržal.

«Počaj, ne pojdeš sam! Tudi plamenice bomo vzeli!»

Vsi so se oblekli. Vzeli so plamenice in si pripeli smuč. Baziju je burno utripalo srce. Vse mu je bilo prepočasno. «Kje je Tino? Ali je zdrknil s poti? Ali ga je vzel plaz? Sicer pa saj vpije; še je živ. Morda niti ni ranjen! Le brž, brž!»

Miglajoče luči so se spustile navzdol. Zasnežene skale so se v svitu prikazovale in se zo-

pet potapljale v temo. Bazi je zdrknil pred drugimi v ravnem smuku navzdol.

«Počaj, držimo se skupaj,» je zavpil Joža.

Toda Bazi ni slišal več. V drznih iztegnjenih kristjanijah je drsel okoli skal in gričkov snega. Sneg mu je pršel izpod smuč in zrna so se lesketala v žaru plamenice. Vozil je z neverjetno gotovostjo. Vendar je padel. Toda podržal je bakljo v zrak in takoj je bil spet na nogah.

Prišel je tuliti. Nič odgovora.

Divji smuk... Tu pa tam ga je oplazila skala. Zgubil je kapo. Toda občutil ni ničesar.

Zopet je zatulil v noč. Nekje na levi je začul slaboten odmev. Potem pa je prišel odgovor iz črne teme pod njim...

Spustil se je po vedno strmejši stezi navzdol. Postal je previdnejši. Klic je prihajal bliže in bliže. Končno ga je čul prav pod seboj. Pod njim je bilo strmo snežišče, razrito tu pa tam od plazov. Po grudah, ki jih je pustil plaz, je pričel prečkati v dolino. Tedaj so popustila tla pod njim. Zgrmel je v globino. Spustil je bakljo. V trenutku se je spomnil, kako se mora človek ravnati, ko začne drseti po snežišču. Prijel je palice prav nad krplicami in jih zasadil z vso močjo v sneg. Palice so se zasadile, brzina se je zmanjšala, ustavil se je. Krog njega se je v noči medlo bleščal sneg. Pod njim pa je bilo vse črno. Tedaj se je oglasil klic le nekaj deset metrov pod njim. Vprašal je: «Ali si ti, Tino?»

«Zdravstvuj, Bazi! Pazi dobro, da ne padeš. Pod teboj je prepad. Tičim v ledeni razpoki, ki

III. drž. real. gimnazija:

Moderen hram učenosti

Ljubljana je dobila novo gimnazijo! Na severni strani mesta, za Bežigradom, se dviga moderna palača, ki je pred par dnevi sprejela v svoje okrilje preko tisoč dijakov. Poslopje, ki sta ga ustvarila dva Emila inž. Navinšek, ki je napravil načrte inž. Tomažič, ki je izvedel gradnjo, je eno najmodernejših v naši državi.

Tretja državna realna gimnazija, ki se bo končno vselila v zdrave prostore in zaključila s tem svojo

pot preseljevanja

po raznih tesnih in nehygieničnih prostorih, je imela najprej svoje prostore v dveh oddaljenih stavbah: del razredov v osnovni šoli na Vrtači, ostali pa so bili nameščeni v Beethovnovi ulici. Ko je bila z dozidanjem lastnega poslopja od strani Poštne hranilnice nato prepuščena v Beethovnovi ulici vsa stavba gimnaziji, so zaradi naraščanja števila dijakov in higijensko popolnoma neodgovarjajočih prostorov začeli merodajni faktorji misliti na to, da se skušajo dokopati do lastnega, modernega, higijeni ustrežajočega poslopja. Naslednjega leta, ko je bila gimnazija ukinjena, je vsa stvar padla v vodo. Naslednjega leta, ko je bila gimnazija zopet oživiljena, je akcija za zgraditev lastnega poslopja začela hitro napredovati. Pospešilo jo je tudi dejstvo, da je bilo z izmeničnim poukom, ki se je vršil na I. in III. realni gimnaziji (oživiljena III. državna realna gimnazija je bila začasno nastanjena v poslopiju I. državne gimnazije) jako ovirano delo in uspevanje dijakov. Danes je z uresničenjem želj profesorjev, staršev in dijakov postavljen začetek novega dela.

Poslopje nove gimnazije

je prav za prav poseben tip šolske stavbe. Dolgi hodniki, ki smo jih bili dosedaj vajeni v šolah, tukaj ni. Hodnike nadomestujejo štiri prostorne, svetle avle; v vsaki je prostora za okoli dva tisoč ljudi. Iz avel vodijo vhodi v učilnice, krasne, zračne in svetle prostore, ki so opremljeni nad vse udobno. V vsaki učilnici se nahaja vodovod, nekaj povsem novega pa so v zidu nameščene omarice za garderobo, opremljene z ventilacijo, ki omogoča sušenje in zračenje hranjene obleke.

Stopnišče in avle so pokrite z linolejem, kar duši vsak najmanjši šum. Poleg tega so v avlah vodovodi za pitno vodo, ki mečejo vodo v tankem curku v zrak, da je žejnemu treba odpreti le usta in že pije.

Kurjava v poslopiju je centralna, vpeljan pa je tudi plin. Razsvetljava v vseh prostorih je naravnost razkošna. Poslopje, ki je trinadstropno, ima poleg lepih upravnih prostorov še krasne kabine in predavalnice, veliko pevsko sobo,

sobo za dijaška društva;

dijaško knjižnico, kjer ima okoli 40 dijakov prostora za prebiranje knjig in revij, ordinacijsko sobo za šolskega zdravnika itd. Kemijska predavalnica, kemijski laboratorij in risalnice so nameščene v četrtem nadstropju, ki je prav za prav le nekak nadzidek. Da je ta razdelitev prostorov iz higijenskih in praktičnih razlogov jako umestna, je jasno. Slab duh, ki navadno veje iz kemičnih predavalnic in zastruplja ozračje vsega poslopja, se bo razgubil, risalnice, ki potrebujejo od vseh prostorov največ svetlobe, bodo v tej višini obvarovane teme tudi v slučaju, če bi se pozidala vsa okolica šole.

Krasna je telovadnica,

ki je prizidana kot posebni del poslopja. Parquetirana je celo ob stenah. Opremljena je s popolnoma novim telovadnim orodjem. Ima poleg galerij tudi prostor za oder in garderobe. Za telovadnico je letno telovadišče, ki bo poleti opremljeno s pripravami za različne sporte.

Poslopje je bilo zgrajeno v rekordnem času 11 mesecev ter je veljalo okoli 8 milijonov.

Želeti bi bilo, da se naše dijaštvo, ki je v tem poslopiju dobila krasen hram učenja, zave nove pridobitve.

Ob našem „neuspehu“ v Berlinu

Mali Japonec Murakoso — junaški vzgled sportnika.

V «Frankfurter Zeitung» čitamo te dni naslednji članek:

«Tehnika doživlja neverjetne uspehe; tempo življenja postaja vedno ostrejši, tvornice rastejo

pa je bila plast pršiča, v katerega je zaman grabil z rokami. Pod njim je bilo brezno. Tino je bil vsako sekundo bliže trenotku, ko bo zdrknil med obema plastema v mrzlo smrt pod seboj. Če se zamudi Bazi za dva utripa srca, bodo jutri gledali v dolino in videli črno točko v belem snegu, ki je bila nekoč človek.

Ko se je Tino oprijel palic, se je že izmuznil in padel. Za trenotek ni bilo gotovo, ali ne bosta šla oba za nekaj sto metrov bliže zemeljskemu težišču. Toda Bazi je sunek vzdržal.

Ko sta sedela na sneženi strehi nad previsom, nista mogla povedati kaj posebno pametnega. Lovila sta sapo.

V tem so se oglasili nad njima klici. Hotela sta navzgor. Toda stena, ki jo je Bazi preskočil, je bila presterna. Počakati sta morala. Šest svetlih točk je migljalo na vrhu snežišča. Joža je prispel s svojo ekspedicijo. Po vrveh sta splezala kvišku. Tino je imel potolčeno desno nogo. Hudega ni bilo, vendar je bila pot do kože precej dolga.

«Stavim svojo pipo proti trem cigaretam, da ne zvoziš med onima skalama desno, skočiš čez obronek in zavreš,» je rekel Bazi.

Ko je Tino zopet zmagal, je rekel:

«Ampak v prečnem skoku si od naju ti največji mojster!»

«Najbolje pa se menda izkažem pri oranju z nosom!»

Bila sta zagorela v obraz, hlače sta imela strgane. Po vratu so se jima vlekli umazane proge. Gledala sta belomodre gore nad seboj.

kakor gobe po dežju, človeku so se odprla najrazličnejša pota do kariere in ljudje so se navedili precej uspehi. Vpoštevajo sicer, kaj je kdo bil, kako je delal in se boril, vendar jim je glavno, kaj je postal. Marsikdo se v nekaki sramežljivosti ne upa govoriti o svojih čuvstvih in o svoji vesti, ker se boji, da ga ne bi imenovali idealista, kar zveni v nekaterih ustih skoro kakor: življenja nezmožen človek.

Časi se izpreminjajo in včasih se nam zdi, kar prav, da se. Morda se bomo ljudje nekoč le zavedali, da je v življenju pošten in hraber borec, ki se bori za poštene ideale s poštenimi sredstvi, odgovoren ob svojem koncu le za svojo voljo do uspeha, ne pa za uspeh sam. Seveda ne moremo svojega površnega presojanja preurediti čez noč, ker prepuščamo lepo gospodu Bogu, naj ocenjuje in nagradi stremljenje, hrabrost, poštenost, zavezo dolžnosti itd., mi pa gledamo le uspeh in uspeh. V filmih in romanih je to kaj lahko, v življenju si pa «happy end» ne da ukazovati.

Dandanes gredo vtisi bežno mimo nas. Vendar pa ne smemo prezreti junaškega lika malega japonskega dolgoprogaša, ki se je pri olimpijskih igrah v Berlinu na progi 10 tisoč metrov nad vse junaško boril s tremi dolgokrakimi tujci. Dobro se še spomnimo, kako se je mali Murakoso boril s tremi tekmeči, ki so mu bili telesno ogromno nadmočni tako, da gotovo ni imel nobenih izgledov za zmago — vendar ni popustil; boril se je z zagrizeno vztrajnostjo in silnim pogumom prav do poslednje moči, kakor bi hotel na vsak način doseči olimpijski lovorjev venec. Toda ne: na laborike takrat ni mislil. Ni dosegel niti ene olimpijske medalje in vendar ga je — četrtoplasiranca na 10 tisoč metrov — ves svet gledal s spoštovanjem, simpatijo in celo ginjenostjo. Kako to, ko niti ni bil zmagovalec, niti drugi, niti tretji? Zato, ker zmaga ali poraz nista glavno vprašanje; vprašanje je, ali je borec storil, kar največ in najboljše more in «kar mož storiti je dolžan», da pozneje lahko mirno vpraša svojo vest in reče: «Kolikor sem mogel, sem storil!» Seveda ne le pri olimpijskih igrah — ampak sploh v življenju, sploh povsod.

Amerikanci znajo

Amerikanskim radijskim postajam je mnogo do tega, da ugodijo svojim poslušalcem. Kako to dosežejo?

Med programom telefonirajo po domovih in stavijo štiri vprašanja: ali imate radio aparat, ali ga sedajle poslušate, katero postajo poslušate, ali vam program ugaja. Uradnik vpraša po 50 številki na uro. Dela jih navadno po trideset hkrati. Od tisoč družin, ki jih pokličejo, jih je približno 800 doma, 720 jih ima radio aparat, 300 jih poslušajo, 150 poslušajo program največje postaje, 75 druge večje, 50 tretje, 25 pa različne druge programe. V tem času je v Ameriki vključenih 20 milijonov aparatov.

Po teh ugotovitvah napravijo statistiko in vedno bolj prilagujajo program željam večine. Dognali so tudi, da ljudje februarja meseca poslušajo največ in avgusta najmanj.

Sodobna slovenska lirika

Kulturna in socialna revija «Misel in delo» citira pod gornjim naslovom v svoji peti številki iz «Sodobnosti» tale odlomek pesnitve «Pojoče srce» (Bogomil Fatur):

*Povrnem se v solnce, povrnem se v morje,
povrnem se vdano in s pokornostjo,
jaz sem ponosen na to, da razpadem v prah,
monoksid in H₂O.*

Ne vračaj te številke!

mi je rešila pri padcu glavo. Toda dolgo vzdržal ne bom. Drsim navzdol.»

«Ali si ranjen?»

«Ni sile! Le noga me malo boli.»

Bazi se je jezil, da so se tovariši, ki imajo vrvi, zakasnili. Sedaj bo prešla dolga večnost, preden pride oskrbnik z drugimi. Zavpil je navzgor. Nič ni bilo videti, nič slišati...

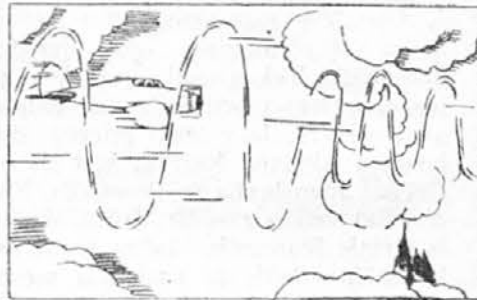
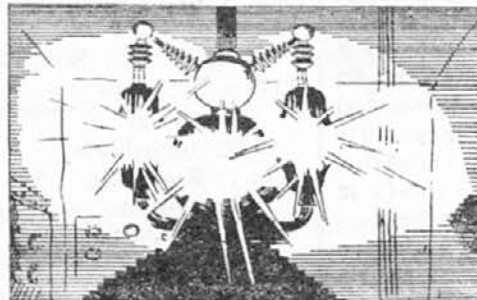
Z rokami se je držal ledene grude. Smuči je zasadi v zadnjih konci v sneg. Kako bi potegnili Tina iz globine? Segel je v žep po vžigalnice in prižgal z njimi beležnico, da je zagorela v plamenu. Pod njim je bilo črno. Na levi je zagledal snežen obronek in globoko pod obronkom je bilo nekaj, kakor snežena polica.

Bliskovito se mu je porodila misel. Zdela se mu je kakor ukaz. Dvignil se je. Usmeril je smuči v levo, zasadi desno palico v sneg in skočil v prečnem skoku v globino. Letel je skozi zrak, nato silen udarec od spodaj, brezkončno padanje, drsenje v črno temo pod seboj. Brezpomembne malenkosti so se mu podale skozi glavo. Zagledal je pehar hrušk, nato zakaženo Tinovo pipo, spomnil se je nekega napeva, ki ga je pel v otroški dobi — potem je obstal. Nekaj korakov od sebe je začul svoje ime.

«Vse je v redu. Letalo je pristalo,» se je pošalil.

«Zvezal bom obe palici in ti jih podal. Po njih boš splezal k meni.» Ukopal se je s smučmi in kolena v sneg, zažgal robec in iztegnil zvezani palici proti Tinu, ki je bil zagvozdjen pod pazduhami med dve plasti trdega snega. Nad njim

Roman v slikah **ELEKTRIČNA STENA** Riše B. Kajin

IZ KRALJESTVA TEHNIKE

Sen 20. stoletja

Pisatelji, ki so opisovali mesta 21. stoletja, so prorokovali, da bo prehrana urejena na isti način, kakor danes elektrika in vodovod t. j., da bo hrana napeljana po ceveh v vsako stanovanje.

Te dni se je pokazalo, da to ni nikaka utopija. V Berlinu so otvorili veliko stanovanjsko zgradbo, ki ima sto stanovanj. Ta zgradba ima skupno električno kuhinjo, iz katere pošiljajo hrano po malih dvigalih v vsako stanovanje. Dvigala so urejena tako, da se hrana med potjo prav nič ne shladi. Jedilni list te hiše obsega 300 strani. Po tem seznamu si vsaka družina izbere hrano, ki si jo naroči po telefonu.

Slučaj izumitelj

Pred 25 leti je bil mlad delavec v veliki tvornici zaposlen ves dan ob hrumečih strojih. Na pa bil posebno zdravega in močnega telesa. Hrup strojev ga je silno vznemirjal in tla, ki so jih stresali stroji, so pretresala tudi njega od pet do glave. Nekega dne je prinesel s seboj gumijasto ploščo in jo položil na tla. Ko je stal na njej, ga ni tako nezno stresalo. Ko pa jo je nekdo izmaknil, si je naslednjega dne pribil na čevlje dva gumijasta podplata tako, da mu jih ni mogel nihče ukrasti.

Mladi mož se imenuje O' Sullivan — izumitelj gumijastih podplatov in podpetnikov. Njegovo podjetje je v tej stroki danes največje na svetu. Slučaj mu je prinesel srečo in milijone.

Junaštvo in filmska umetnost

Filmska tehnika je danes na neverjetni višini. Ko gledamo film, živimo z junaki na platnu; veselimo in žalostimo se z njimi ter ob popolnem predvajanju čisto pozabimo, da je le film. Čudimo se možaku, ki pleza po pročelju hiše in se ne boji padca, trepetamo za letala, ki se v borbi zadenejo med seboj in treščijo na zemljo, srce se nam stiska ob krvavih borbah, udarcih, viharjih na morju, skokih iz drugega nadstropja itd.

Pravo veličino filmske tehnike pa vidimo šele v ateljeju filmskega podjetja. Angleški časopis »Times« prinaša zanimiv članek: »Obisk pri snimanju filma«:

«Ko sem stopil v atelje, sem se moral nasmehiniti prizoru, ki se je odigral pred sinjemodrim platnom. Z nekako mastjo namazan mlad mož je po vseh štirih plezal po lesenem zaboju, ki je

bil poslikan na poseben način. Vprašal sem, kakšne šale uganjajo. Povedali so mi, da snimajo ta prizor, slike potem obrnejo in kombinirajo z naravnimi posnetki mesta tako, da je v filmu videti, kakor da junaški mož pleza po nebotečniku v dvajseto nadstropje. Prišla je ljubavna scena. Po pravici vam povem, da ne bi bil rad v koži »zvezde«, ki je bila po obrazu namazana z najrazličnejšimi »žavbami«. Prizor skoka z drugega nadstropja v drveči avtomobil sestoji iz treh delov: junak pleza na okno, lesena lutka, ki frči v avtomobil in junak, ki moli prazen revolver statistu-šoferju pod nos.

«Glejte vendar bolj divje! Tako je bolje! Skremžite ustnice v posmeh!» opozarja režiser glavnega igralca.

Sceno z lutko so morali filmati dvanajstkrat, preden so zadeli počasi vozeči avtomobil. Filmska umetnost zna namreč počasno gibanje prikazati kakor blazno brzino.

Prijazni režiser mi je razložil tudi naslednje zanimivosti: Pločevinasta škatla v premeru nekaj metrov služi, ko jo napolnijo z vodo, za filmanje morskih ivharjev. Zbirko modelčkov ladij, letal in lokomotiv žrtvujejo pri posameznih »katastrofah«. H koncu mi je pokazal majhen aparat z dvema porcelanastima ploščicama. Povedal mi je, da tako proizvajajo zvok, ki ga napravi v filmu udarec pesti na brado. Nadalje sem videl lak, ki daje zobem blestečo belino, zbirko steznikov in bombaževinastih vložkov za igralke in igralce, dresiranega volčjaka, ki igra vlogo divjega volka itd.

Pa sem rekel: «Res ste mojstri! Vsega pa vendar ne morete ustvariti v ateljeju!»

«Seveda ne, zato pa imamo nekaj statistov, ki za dober denar žrtvujejo polomljeno roko ali nogo, da izvedejo kako bolj nevarno početje namesto junaka. Vi ne veste, kako skrbijo naši igralci za svojo lepoto. Za nič ne bi skočil čez pet stopnic, da si ne pokvari svoje elegantne hoje.»

Ko sem nato gledal filmske dive, ki so prihajale mimo naju, sem se spomnil naslednje šale: dve gospodični gresta po cesti. Srečata ju dva gospoda.

«Kako sta si podobni! Ali sta dvojčki?» vpraša eden.

«Ne, ne,» odgovarja drugi. «Prihajata le iz istega lepoticnega salona!»

Šel sem domov sicer brez romantičnih občutkov, vendar v občudovanju razvoja filmske umetnosti.

Za naše morje

Spomenu Navišjega Čuvarja Jadrana

Dve leti sta zatonili v večnost, odkoder ves ta čas bedi nad nami in našo usodo sveta senca Aleksandra Zedinitelja. Tudi mi mladi jadranski stražarji smo pohiteli v onih tužnih oktoberskih dneh v stolni Beograd, da Mu izkažemo poslednjo čast. Poklonili smo se Njegovemu večnemu spomenu, priklonili so se naši prapori, ko so se na preprosti lafeti pomikali mimo nas zemski ostanki Stvaritelja Jugoslavije, Velikega Admirala jugoslovenskega Jadrana.

Delegacije vseh podmladkov JS naših srednjih, učiteljskih in strokovnih šol so se s svojimi mladimi prapori tako prvič poklonile Njemu, ki je bil in ostane naš svetli vzor. Zaobljubili smo se ob njegovem prenanem grobu, da bomo sledili njegovim svetlim dejanjem in nadaljevali njegovo plemenito delo za veličino in moč naše skupne domovine Jugoslavije, ki ji je biser in jamstvo naš Jadran.

Velika je naša vojska, 70.000 jadranskih stražarjev in čuvaric našega morja šteje samo v dravski banovini. Tako je izkazovala statistika na nepozabni pomorski razstavi na lanskem ljubljanskem velesejmu. Niso se zredčile naše vrste. Strumno in odločno stoji mladina na braniku jugoslovenskega Jadrana, zavedajoč se, da je le na njem naš blagor in brez njega naša propast.

Mi hočemo naprej za našim Velikim Admiralom! Najbolj bomo čuvali Jugoslavijo, ako bomo čuvali naše morje! In to hočemo!

Naše delo pričjenja znova

Zajelo nas je šolsko življenje. Spet smo pri knjigah. Današnji študent pa ima posla tudi s svojimi šolskimi društvi. Kopica jih je; najbolj priljubljen in najbolj razširen pa je na vseh zavodih Podmladek JS. Vrše se občni zbori, ki izbirajo nove uprave, določajo se smernice bodočega delovanja in sestavljajo se proračuni. Na nas je, podmladkarji in podmladkarice, da že ob tej priliki obrnemo vso pozornost na izlet na naš Jadran! V osmih mesecih se zbere mnogo, in mnogo nas je še, ki doslej še nismo uživali sreče in zrlji našega morja iz oči v oči. Redni mesečni sestanki naj nam bodo nujna potreba! Velik je naš program, visoki so naši cilji!

Dopisujtel!

Tovarišice, tovariši, poročajte nam o Vašem društvenem delu v PJS, o Vaših načrtih in Vaših uspehih! Bodrilo bo to za ostale. Pod gorenjo rubriko bomo v vsaki številki prinašali poročila o našem pokretu, kakor tudi zanimive članke iz pomorskega življenja. Prispevajte tudi sami! Vsi oni, ki ste že bili na morju, oglašite se! Najboljša dela bomo primerno nagradili.

SPORT

Balkanske igre

Od 27. septembra do 5. oktobra so se vršile v Atenah v marmornatem Pantheonem stadionu VII. balkanske igre, nekaka balkanska olimpijada. Tekmovanja, katerih rezultate vsako jesen nestrpnost pričakuje ves balkanski sportni svet, se vrše le v lahki atletiki. Borbe se udeležujejo Albanija (od IV. iger dalje), Bolgarija, Grčija, Jugoslavija in Rumunija. Prvo mesto je dosedaj vedno zasedla Grčija, drugo Jugoslavija, tretje Rumunija, dočim so si ostale države izmenično delile še naslednja mesta. Grčija je do IV. iger prvo mesto zasedla vedno z lahkoto. Težja je bila borba za prvenstvo na V. balkanskih igrah, ki so se l. 1934. vršile v Zagrebu. Zmaga Grčije na teh igrah ni popolnoma v skladu s predpisi, ker je bil eden najboljših grških atletov Kiriakidis, tačas angleški državljani. V naslednjem podajamo pregled vseh iger:

I. balkanske igre od 5. do 12. oktobra 1930 v Atenah:

1. Grčija	148 točk (15 zmag)
2. Jugoslavija	73 točk (2 zmage)
3. Rumunija	50 točk (2 zmage)
4. Bolgarija	36 točk (3 zmage)
5. Turčija	22 točk (0 zmago)

Jugoslavija je zmagala v balkanski štafeti (800 × 400 × 200 × 100) in v metu diska (Dr. Narančič — 42.57 m, kar je bilo dolgo časa balkanski rekord).

II. balkanske igre od 4. do 11. oktobra 1931 v Atenah:

1. Grčija	136 točk (12 zmag)
2. Jugoslavija	89 točk (5 zmag)
3. Rumunija	50 točk (3 zmage)
4. Bolgarija	26 točk (1 zmago)
5. Turčija	19 točk (1 zmago)

Kaže se napredek Jugoslavije. Zmage so izvojevali naši lahkoatleti v sledečih disciplinah: tek 400 m (Tučan 51.4), štafeta 4 × 400 (3:34.4), skok v daljavo (Novaković 6.81 m), met kopja (Messner 51.64 m), met kladiva (Gojić 46.84 m).

III. balkanske igre od 8. do 15. oktobra 1932 v Atenah:

1. Grčija	145 točk (17 zmag)
2. Jugoslavija	73 točk (2 zmage)
3. Rumunija	68 točk (1 zmago)
4. Bolgarija	26 točk (1 zmago)
5. Turčija	18 točk (0 zmago)

Jugoslavijo bi skoro prehitela Rumunija. Zmagoviti smo bili v metu krogle (Kleut 13.375 m) in kladiva (Gojić 46.865 m).

IV. balkanske igre od 1. do 8. oktobra 1933 v Atenah:

1. Grčija	169 točk (12 zmag)
2. Jugoslavija	110 točk (3 zmage)
3. Rumunija	61 točk (2 zmage)
4. Turčija	59 točk (2 zmage)
5. Bolgarija	53 točk (3 zmage)
6. Albanija	7 točk (0 zmago)

Najlepši uspeh je dosegel na tej balkanijadi ljubljanski lahkoatlet Krevs, ki je tekmoval na 1500, 5000 in 10.000 m ter zasedel v prvi disciplini tretje, v drugi drugo, in v zadnji prvo mesto s časom 34:04.2. Zmagali smo še v metu kladiva (Gojić 46.052 m) in skoku v dalj (Buratović 6.855 m).

V. balkanske igre od 27. avgusta do 2. septembra 1934 v Zagrebu:

1. Grčija	164 točk (12 zmag)
2. Jugoslavija	155 točk (8 zmag)
3. Rumunija	59 točk (0 zmago)
4. Bolgarija	33 točk (1 zmago)
5. Turčija	32 točk (0 zmago)
6. Albanija	7 točk (0 zmago)

Jugoslavija se je nevarno približala Grčiji; z malo več sreče bi lahko zasedla prvo mesto. Naše zmage so bile sledeče: 100 m (Bauer 10.8), 200 m (Kovačič 23.2), 400 m (Nikhazi 51.5), 5000 metrov (Krevs 16:02.4), 4 × 400 m, krogla (Kovačević 14.22 m), kladivo (Stepišnik 48.99 m), skok v dalj (Kalay 6.85 m) in višina (Buratović 1.80 m).

VI. balkanske igre od 21. do 29. septembra 1935 v Carigradu:

1. Grčija	158 točk (12 zmag)
2. Jugoslavija	130 točk (5 zmag)
3. Rumunija	86 točk (1 zmago)
4. Turčija	75 točk (1 zmago)
5. Bolgarija	5 točk (0 zmago)
6. Albanija	3 točk (0 zmago)

Borba za prva mesta je bila za Jugoslavijo kronana s sledečimi prvimi mesti: 5000 m (Bručan 16:00), 10.000 m (Bručan 36:03.4), met kladiva (Gojić 45.57 m), met krogle (Kovačević 14.43 m) in skok v višino (Mikić 1.75 m).

Kakor smo že dejali, so se VII. balkanske igre vršile od 27. septembra do 5. oktobra v Atenah. Radi slabega vremena in drugih nerednosti nimamo še končnih rezultatov. Vendar pa lahko mirne duše trdimo, da bo prvo mesto zopet zasedla Grčija, drugo Jugoslavija, tretje Rumunija, ostale države pa naslednja. Jugoslavija se je na tej balkanijadi slabo odrezala. Posledice slabo izbrane in pomanjkljive reprezentance so se pokazale na jako očividni način. V prihodnji številki bomo prinesli končne rezultate, spregovorili pa bomo tudi obširneje o neuspehu Jugoslavije, ki ga niso zakrivali sportniki.

Sportni drobiž

V času, ko ke sedaj vršijo balkanske igre v Atenah, bi bilo dobro, da primerjamo rezultate, ki so bili doseženi v Oslu na dvoboju med Švedmi in Norvežani, v katerem so Švedsi premagali Norvežane v razmerju 108 točk proti 64. Rezultati iz tega dvoboja so naslednji:

100 m:	1. Strandberg (Š) rezultat 10.5 sek.
400 m:	1. Wachenfeldt (Š) 48.2 sek.
800 m:	1. Ny (Š) 1 minuta 52.4 sek.
1500 m:	1. Ny (Š) 3 minute 52.4 sek.
5000 m:	1. Johnsson (Š) 14 minut 46.6 sek.
10000 m:	1. Hansen (N) 31 minut 22.8 sek.
110 m zapreke:	1. Lidman (Š) 14.3 sek.
400 m zapreke:	1. Areskough (Š) 54.7 sek.
Švedska štafeta:	1. Švedska 1 minuta 56.6 sek.
Krogla:	1. Bergh (Š) 15.60 m.
Disk:	1. Bergh (Š) 48.65 m.
Kopje:	1. Tegstedt (Š) 65.83 m.
Kladivo:	1. Warngaard (Š) 51.24 m.
Višina:	1. Stubbraaten (N) 1.93 m.
Daljina:	1. Berg (N) 7.48 m.
Skok s palico:	1. Ljunberg (Š) 4 m.

Svetovni rekord v hoji na 5000 m je postavil Mikadsson v času 21 minut 49 sekund.

Šah

Zanimivo turnirsko partijo sta igrala pred par leti Eduard Lasker in Thomas. Črni kralj je bil prisiljen napraviti potovanje v nasprotni tabo, kjer je bil mat.

Holandska igra.

Beli: Ed. Lasker	Črni: Thomas
1. d2—d4	e7—e6
2. Sg1—f3	f7—f5
3. Sb1—c3	Sg8—f6
4. Lc1—g5	Lf8—e7
5. Lg5×f6	Le7×f6
6. e2—e4	f5×e4
7. Sc3×e4	— — —

Ista pozicija nastane tudi po običajni otvoritvi holandske igre: 1. d4, f5, 2. e4!, fe4; 3. Sc3, Sf6, 4. Lg5, e6 (na 4. — — d5 dobi beli kmeta

nazaj z 5. Lf6; e6; 6. Dh + g6 in 7. Dd5; itd.) 5. Se4; Le 7, 6. Lf6; Le7; 7. Sf3.

7. — — —	b7—b6
8. Sf3—e5	0—0
9. Lf1—d3	Lc8—b7
10. Dd1—h5	Dd8—e7?

Tu bi moral igrati črni 10. — — — Le5; in črni bi imel nato čisto dobro pozicijo. 10. — — g6 ni dobro, ker gre črna dama na g4 (žrtev konja na 11. Sg6; zaradi 11. — — De8! ne gre) in grozi razbiti kraljevo krilo z h4 in h5. Sedaj pa napravi Lasker mat v 8 potezah:

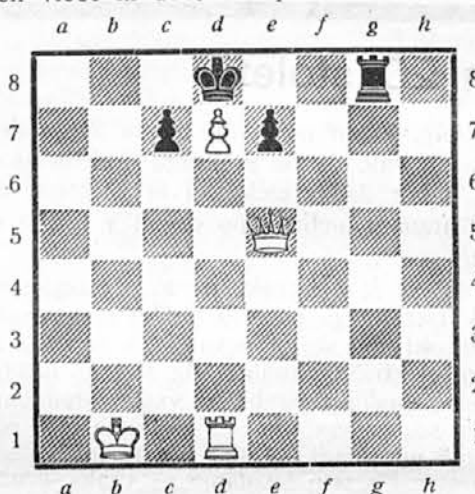
11. Dh5×h7+!!	Kg8×h7
12. Se4×f6+	Kh7—h6
13. Se5—g4+	Kh6—g5
14. h2—h4+	Kg5—f4
15. g2—g3+	Kf4—f3
16. Ld3—e2+	Kf3—g2
17. Th1—h2+	Kg2—g1
18. Ke1—d2	in mat

Problem.

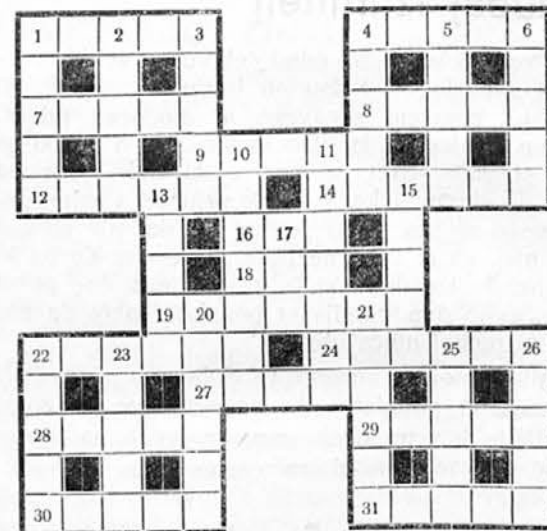
Beli: Kb1; De5; Td1; kmet d7 (4).

Črni: Kd8; Tg8; kmeta c7, e7.

Beli vleče in dobi v 4 potezah.

Križanka

Vodoravno:

- Član viteške organizacije
- Poseben izraz možatosti
- Sienkiewiczzev roman
- Ščefina
- Žensko ime
- Napol zapre
- Izpitil do dna
- Poglavje iz Mažuraničeve pesnitve
- Zuželka
- Jugoslovensko sve-tišče
- Meščan mesta v dravski banovini
- Grško ime
- Smučki
- Vas pri Kranju
- Pesnik
- Gora v dravski bano-vini
- Smoter

Navpično:

- Začimba (srbohrv.) + pravoslavni svečenik
- Velike posode
- Pekovsko orodje
- Prismoda
- Tropska rastlina
- Poldragi kamni
- Najboljši češki boksač
- Prebivalec mesta v stari Grčiji
- Soba (češko)
- Vir življenja
- Glei 8 vod. (množ.)
- Mesto v Italiji
- Barvilo
- Zlobni šaljivec
- Proslava dokončane-ga dela
- Plešem (srbohrv.)
- Oblika glagola sekati

Sikošek B.